

Den gröna staden - hållbara livsmiljöer för människa och natur

Sara Carlsén

De senaste åren har gröna städer kommit lite i ropet. Vi odlar på kolonilotter, driver stadsbussar på biogas från matavfall och bygger passiva hus. Kanske är en sådan lovande trend mot urban hållbarhet inget mindre än en överlevnadstrategi i en värld där vi människor snabbt blir fler och hälften av oss bor i städer. Här försöker vi göra vår närmiljö bebolig. Naturens ekosystemtjänster hjälper oss i den strävan med att rena luft och vatten, dämpa buller och erbjuda utrymme för rekreation. Samtidigt som vildmarken trängs undan alltmer mot marginalerna och den biologiska mångfalden dalar börjar vi förstå att naturskydd inte bara är att undvika exploatering utan också handlar om rätt förvaltning av det redan exploaterade.

Dagens städer är en främmande och ogästvänlig miljö för många djur och växter, täckt av hård asfalt, uppgrävd av maskiner och förorenad av diverse luft och vattenburna substanser. Dessa vilt skiftande miljöer lockar en brokig samling arter som anpassats till extremer och stortrivs, medan många lokala naturligt förekommande arter håller sig undan. Hur kan vi skapa livsrum här för andra arter än människan? Kan gröna städer vara en nyckel till hur vi kan bevara biologisk mångfald samtidigt som befolkningen växer?

Många grönområden i staden ser mycket olika ut jämfört med de naturtyper man hittar på landsbygden och är ofta helt skapade av människan. Genom att få grönområden att efterlikna mer naturligt förekommande ekosystem kan fler lokala arter lockas att leva där. Gräsmattor och vägkanter klipps regelbundet för att hålla ett städat intryck och växter hinner sällan komma upp och blomma där. Om klippningen istället begränsas till två gånger varje sommar och gräset krattas bort kan man efterlikna en traditionellt hävdad slåtteräng. Dessa artrika miljöer har blivit sällsynta på landsbygden där de ersatts av ett industriellt jordbruk, men med frösådd och ändrad skötsel på stadens många oanvända gräsytor kan de alltså bevaras här istället. Andra miljöer som med fördel kan återskapas i staden är våtmarker och dammar, som kan rena förorenat dagvatten samtidigt som de blir habitat för amfibier och insektslarver, stadsnära strövskogar kan bli artrika gammelskogar om de skyddas och förvaltas och barskrapade industritomter och till och med tak kan planteras och bli gröna oaser bland betongen.

För att hela populationer ska stanna och trivas behöver de helst kunna använda alla stadens grönområden för att hitta mat, partners och boplatser. Stadens byggnader och gator kan upplevas som ett oöverkomligt hinder för genompasserande arter, och som stadsplanerare kan man underlätta för dem. Somliga städer har byggt ett nätverk av gröna korridorer, linjära stråk av grönska ofta längsmed åar, cykelleder eller alléer, men det är inte bevisat hur effektiva de är och kanske måste de anpassas efter specifika arter. Små trädgårdar i villaområden spelar också en stor roll. När grönskan fyller upp många små platser över hela staden, som i trädgårdar, gatuträd och gröna tak, bildar staden ett grovmaskigt nät som går att tränga igenom.

Människan i sig själv behöver inte vara ett hinder utan snarare en tillgång för den gröna staden. Vårt välbefinnande ökar när vi vistas i gröna områden och vi bryr oss särskilt om den vardagliga naturen, som för många kanske är den enda tillgängliga naturupplevelsen under livet. Med informationsskyltar ökar förståelse och skolklasser och lokalbefolkning kan till och med rekryteras som volontärer för mindre projekt.

Examensarbete i biologi, 15hp till kandidatexamen, 2012

Institutionen för biologisk grundutbildning, Avdelningen för växtekologi, Uppsala Universitet

Handledare: Brita Svensson